

**POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
W WOŁOWIE**

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY
ZASTĘPCZEJ
na lata 2024 – 2026**

Wołów, 2024

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	4
III. Diagnoza środowiska lokalnego w obszarze zapotrzebowania na usługi pieczy zastępczej	9
IV. Charakterystyka i analiza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wołowskim	12
V. Zakres nadzoru i kontroli pieczy zastępczej	21
VI. Cele i kierunki działań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026	22
VII. Limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024 – 2026	26
VIII. Źródła finansowania programu	27
IX. Beneficjenci Programu	27
X. Realizatorzy programu	28
XI. Monitoring i ewaluacja programu	28
XII. Podsumowanie.....	29

I. Wstęp

„Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”- to słowa preambuły ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 roku, poz. 177 t.j.), które od lat wyznaczają cele i kierunki działań pieczy zastępczej. Preambuła niosąca przesłanie szeroko rozumianej pieczy zastępczej.

Rodzina jest najlepszym, naturalnym środowiskiem życia i wychowania dziecka. W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych ustanawiana jest piecza zastępcza. Obowiązek jej zorganizowania spoczywa na powiecie. We wszystkich działaniach dotyczących dziecka naczelnym celem powinno być jak najlepsze zabezpieczenie jego interesów. Działania te powinny uwzględniać podmiotowość dziecka oraz odbywać się z poszanowaniem jego praw i wolności, w szczególności prawa do godnego życia.

Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie, które zostało wyznaczone przez Starostę Wołowskiego Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej. W strukturze Organizatora działa Zespół do Spraw Pieczy Zastępczej składający się z koordynatorów pieczy zastępczej oraz specjalistów, których zadaniem jest opieka nad rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

By system pieczy zastępczej działał w sposób planowy i efektywny, przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na powiat obowiązek opracowania i realizacji 3-letniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej, zawierającego między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Aktualnie przygotowany Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 jest kontynuacją działań podjętych w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023. Jest programem szeroko rozumianej pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej. Zawiera w sobie cele i kierunki działań w perspektywie trzyletniej, które będą podejmowane przez Organizatora

pieczy zastępczej, uwzględniając przy tym potrzeby i możliwości jednostek instytucjonalnych, rodzin zastępczych i ich podopiecznych. Ponadto wskazuje na konieczność tworzenia nowych rodzin zastępczych zawodowych, prowadzenia szkoleń, promocję rodzicielstwa zastępczego na terenie Powiatu Wołowskiego oraz kontynuację zapewniania specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych i ich podopiecznych.

II. Zadania powiatu z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podzieliła działania w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną pomiędzy samorząd gminny i powiatowy. Praca z rodziną biologiczną należy do zadań własnych gmin, a organizacja pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny biologicznej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod jej opiekę.

Za tworzenie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej odpowiedzialny jest starosta powiatu, który wykonuje zadania w zakresie pieczy zastępczej za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie i organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W ponoszeniu wydatków na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej w części partycypuje też gmina, z której pochodzą dzieci umieszczone w pieczy zastępczej (w pierwszym roku – 10%, w drugim – 30%, a w trzecim i następnym – 50 %). Starosta, a bezpośrednio powiatowe centrum pomocy rodzinie, odpowiada za tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie, organizowanie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, zapewnienie wymagającym tego dzieciom z terenu powiatu opieki i wychowania w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Właściwy powiat finansuje świadczenia na rzecz rodzin zastępczych, wynagrodzenia zawodowych rodzin zastępczych, pokrywa koszty utrzymania dzieci z terenu powiatu umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych również na terenie innego powiatu. Ponadto powiat finansuje świadczenia związane z usamodzielnieniem się pełnoletnich osób wychowywanych w rodzinach zastępczych lub opuszczających różne instytucje wychowawcze. Powiat sprawuje w systemie opieki zastępczej funkcje organizacyjne, wspierające, administracyjne i kontrolne.

Do zadań własnych powiatu należą:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy

zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;

2. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;

3. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;

4. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;

5. prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;

6. organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego;

7. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania: grup wsparcia, specjalistycznego poradnictwa;

8. wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;

9. zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;

10. prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych i pełniących funkcję rodziny zastępczej, ich aktualizacja i usuwanie;

11. kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

12. finansowanie:

a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach

zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;

b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,

c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

13. sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

14. przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o powstaniu zaległości z tytułu nie ponoszenia opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

Do zadań Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy:

1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;

3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

3a) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;

4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii

dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

5) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;

6) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;

7) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;

8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, centrum usług społecznych, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;

9) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;

10) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;

11) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;

12) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;

13) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

14) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;

14a) zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;

15) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;

- 16) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 17) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wycieczki;
- 18) wprowadzanie danych do rejestru, ich aktualizacja i usuwanie.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- 3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- 7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Jest obowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie.

III. Diagnoza środowiska lokalnego w obszarze zapotrzebowania na usługi pieczy zastępczej

Program został przygotowany w oparciu o diagnozę sytuacji rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu wołowskiego oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności umieszczania dzieci poza rodzinami biologicznymi. Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano: sprawozdania rzeczowo -finansowe z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, informacje własne PCPR w Wołowie oraz publikacje naukowe. Ponadto pozyskano dane od instytucji działających na terenie powiatu, które bezpośrednio zajmują się pracą z rodziną w środowisku lokalnym, zwłaszcza w środowiskach narażonych na utratę praw do bezpośredniej opieki nad swoimi dziećmi, poprzez konieczność ich zabezpieczenia w alternatywnym środowisku. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie pozyskało dane potrzebne do opracowania niniejszego programu, od funkcjonujących w powiecie wołowskim ośrodków pomocy społecznej, Sądu Rejonowego w Wołowie - Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz Powiatowej Komendy Policji w Wołowie.

Tabela 1. Liczba rodzin wymagających wsparcia pomocy społecznej w gminach powiatu wołowskiego w latach 2021-2023

L.p.	Gmina	Liczba rodzin i dzieci	Liczba rodzin wymagających wsparcia na terenie gmin powiatu wołowskiego w latach 2021-2023		
			2021	2022	2023
1.	Wołów	Liczba rodzin objętych wsparciem	78	99	85
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	181	192	164
2.	Brzeg Dolny	Liczba rodzin objętych wsparciem	13	11	13
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	29	22	31
3.	Wińsko	Liczba rodzin objętych wsparciem	12	12	14
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	32	25	36
Łącznie		Liczba rodzin objętych wsparciem	103	122	112
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem	242	239	231

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego

Dane pozyskane z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego wskazują, że liczba rodzin wymagających wsparcia pomocy społecznej nieco spada.

Jednakże w dalszym ciągu ponad dwieście trzydzieści dzieci na terenie powiatu wychowuje się w rodzinach wymagających wsparcia i pomocy we właściwym wypełnianiu swojej roli. Dzieci te są w grupie ryzyka w zakresie zabezpieczenia w ramach pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej, jak i instytucjonalnej. Ich rodzice nie dają rękojmi należytego wykonywania swoich obowiązków względem dzieci. Główne przyczyny w trudnościach w funkcjonowaniu rodzin upatruje się w zaniedbywaniu podstawowych obowiązków rodzicielskich, uzależnieniach rodziców czy też zachowaniach przemocowych.

Tabela 2. Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny na terenie gmin powiatu wołowskiego w latach 2021-2023

L.p.	Gmina	Wsparcie asystenta rodzin	Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny na terenie gmin powiatu wołowskiego w latach 2021-2023		
			2021	2022	2023
1.	Wołów	Liczba asystentów rodziny	2	2	2
		Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	14	15	23
2.	Brzeg Dolny	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	13	11	13
3.	Wińsko	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	12	12	14
Łącznie		Liczba asystentów rodziny	4	4	4
		Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	39	38	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego

Na terenie powiatu wołowskiego funkcjonuje blisko 50 rodzin, których funkcjonowanie jest wspierane przez czterech asystentów rodziny. Asystent rodziny ma na celu pracę z rodziną z problemami wychowawczymi oraz pomaga im w sprawach codziennych. Realizowana przez niego pomoc polega na wsparciu w przezwyciężeniu trudności, w poprawie sytuacji życiowej, by w przyszłości rodzina samodzielnie pokonywała własne problemy. Asystent rodziny pod swoją opieką może mieć nie więcej niż 15 rodzin.

Tabela 3. Liczba założonych Niebieskich Kart oraz liczba dzieci wobec których stosowano przemoc na terenie powiatu wołowskiego w latach 2021-2023

L.p.	Gmina	Liczba założonych Niebieskich Kart/ stosowana przemoc wobec dzieci do 18 r.ż.	Liczba założonych NK i dzieci wobec których stosowana była przemoc na terenie gmin powiatu wołowskiego w latach 2021- 2023		
			2021	2022	2023
1.	Wołów	Liczba założonych Niebieskich Kart	103	54	31
		Liczba dzieci wobec których stosowano przemoc	6	7	9
2.	Brzeg Dolny	Liczba założonych Niebieskich Kart	34	26	23
		Liczba dzieci wobec których stosowano przemoc	5	6	8
3.	Wińsko	Liczba założonych Niebieskich Kart	33	29	22
		Liczba dzieci wobec których stosowano przemoc	74	70	17
Łącznie		Liczba założonych Niebieskich Kart	170	109	76
		Liczba dzieci wobec których stosowano przemoc	85	83	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego

W powiecie wołowskim w latach 2021-2023 założonych zostało ogółem 355 Niebieskich Kart. Liczba dzieci w powiecie wołowskim, wobec których stosowano przemoc wynosiła w 2021 r. 85, w 2022 r. 83, a w 2023 r. 34. Dzieci wychowujące się w tych rodzinach narażone są na sytuacje noszące znamiona przestępstwa, a nawet na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia.

IV. Charakterystyka i analiza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie wołowskim

W przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców biologicznych organizowana jest piecza zastępcza. Ideą pieczy zastępczej jest czasowe zapewnienie opieki i wychowania dzieciom, których rodzicom ograniczono lub odebrano ww. prawa, na mocy postanowienia sądu.

Jednym z zadań pieczy zastępczej jest przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w dwóch formach: rodzinnej i instytucjonalnej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1. rodzina zastępcza spokrewniona,
2. rodzina zastępcza niezawodowa,
3. rodzina zastępcza zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna,
4. rodzinny dom dziecka.

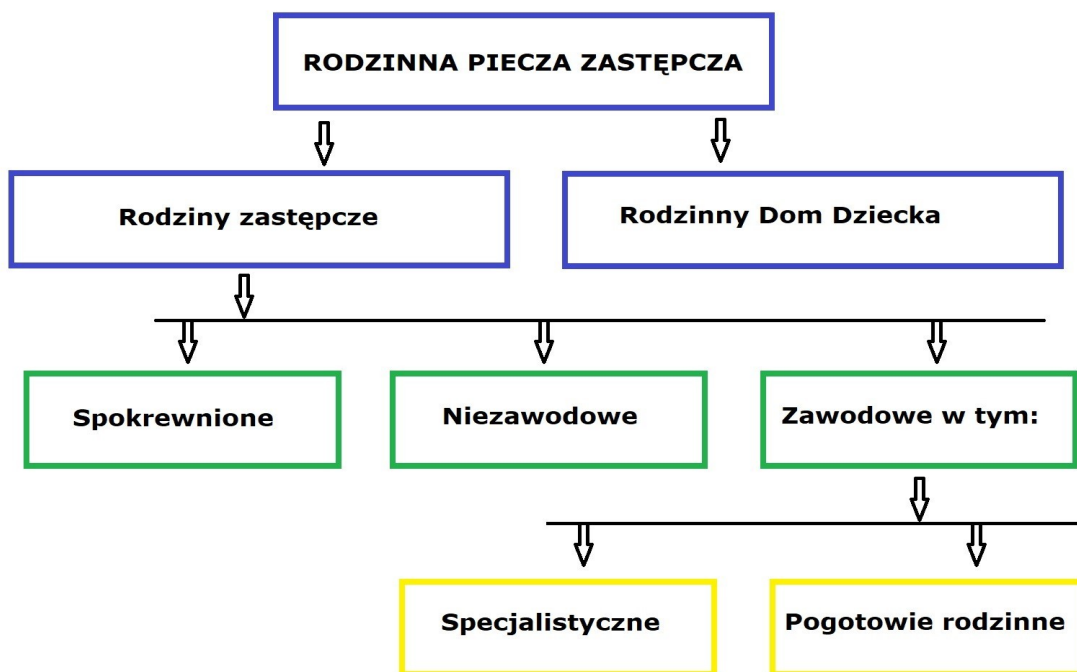
Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (np. dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka. Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową oraz rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka (np. krewni i powinowaci, niespokrewnieni).

W rodzinie zastępczej zawodowej lub niezawodowej, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 3 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. W razie konieczności umieszczenia w rodzinie zastępczej rodzeństwa dopuszczalne jest umieszczenie w tym samym czasie większej liczby dzieci. W rodzinnym domu dziecka może maksymalnie przebywać 8 dzieci, w przypadku licznego rodzeństwa dopuszczalne jest umieszczenie większej liczby dzieci.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do osiągnięcia pełnoletności, a następnie w przypadku podjęcia dalszego kształcenia może przebywać w dotychczasowej formie pieczy do ukończenia 25 roku życia. Osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej i po osiągnięciu pełnoletności opuściła dotychczasową rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, może jeden raz powrócić do pieczy za zgodą starosty, dyrektora placówki, rodziny zastępczej, o ile uczy się.

W przypadku gdy w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej przebywa więcej niż 3 dzieci lub w szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek rodziny zastępczej, można zatrudnić osobę do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. Osobą zatrudnioną do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich może być także małżonek niepobierający wynagrodzenia z tytułu umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej.

Rys 1. Podział rodzinnej pieczy zastępczej.

Opracowanie własne PCPR

Tabela 4. Liczba rodzin zastępczych/umieszczonych w nich dzieci, funkcjonujących na terenie powiatu wołowskiego w latach 2021 - 2023 (dane wg sprawozdań z MPiPS)

Rodzaj rodziny zastępczej	LATA		
	2021	2022	2023
spokrewnione	34/42	33/40	33/38
niezawodowe	9/11	9/12	10/12
zawodowe	2/4	1/3	1/3
rodzinne domy dziecka	1/2	0/0	0/0
RAZEM:	46/59	43/55	44/53

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Jak wynika z powyższej tabeli liczba rodzin zastępczych spokrewnionych oraz niezawodowych i umieszczonych w nich dzieci w ostatnich latach utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Niestety zmniejsza się liczba rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka.

Tabela 5. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu wołowskiego w latach 2021 – 2023

Rodzaj rodziny/ rok	spokrewnione			niezawodowe			zawodowe			rodzinne domy dziecka		
	2021r.	2022r.	2023r.	2021r.	2022r.	2023r.	2021r.	2022r.	2023r.	2021r.	2022r.	2023r.
poniżej roku	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0
1-3 lat	5	4	4	1	1	0	0	1	1	0	0	0
4-6 lat	3	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0
7-13 lat	14	14	14	2	3	4	2	1	1	0	0	0
14-17 lat	15	16	12	1	3	0	2	1	1	1	0	0
18-24 lat	5	5	5	4	4	5	0	0	0	1	0	0
ogółem	42	40	38	9	12	12	4	3	3	2	0	0

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Jak wynika z danych dotyczących wieku podopiecznych umieszczonych w latach 2021 – 2023 najwięcej dzieci umieszczanych było w spokrewnionych formach pieczy zastępczej (czyli np. u dziadków). Najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w przedziałach wiekowych 7-13 lat oraz 14-17 lat. Natomiast najmniej liczną grupą dzieci, trafiającą do pieczy zastępczej są dzieci w wieku od 0 do 6 lat oraz wychowankowie powyżej 17 lat.

Tabela 6. Przyczyny umieszczenia dzieci w nowo utworzonych rodzinach zastępczych

Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinie zastępczej	Liczba rodzin		
	2021	2022	2023
Porzucenie/pozostawienie w szpitalu	0	1	1
Niewydolność opiekuńczo-wychowawczą	2	0	0
Uzależnienia	7	5	3
Przemoc	1	1	0

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z powyższych danych wynika, iż do najczęstszych przyczyn umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej zalicza się uzależnienia rodziców biologicznych od środków psychoaktywnych. Niestety jak pokazują powyższe dane w dalszym ciągu zdarzają się sytuacje porzucania/pozostawiania dzieci w szpitalu, które na czas trwania postępowania adopcyjnego są umieszczane w pieczy zastępczej.

Tabela 7. Pobyt dzieci pochodzących z powiatu wołowskiego w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów

Pobyt dzieci w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu	Lata		
	2021	2022	2023
Liczba rodzin	10	11	11
Liczba dzieci	17	16	17

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z powyższego zestawienia wynika, iż w ostatnich 3 latach liczba dzieci z naszego powiatu w pieczy zastępczej na terenie innego powiatu utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Powodem umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu, było przede wszystkim miejsce zamieszkania osób chętnych do sprawowania pieczy zastępczej z otoczenia najbliższej rodziny np. dziadków.

Tabela 8. Pobyt dzieci pochodzących z innych powiatów w rodzinach zastępczych na terenie powiatu wołowskiego

Pobyt dzieci z terenu innego powiatu w rodzinach zastępczych na terenie powiatu wołowskiego	Lata		
	2021	2022	2023
Liczba rodzin	7	9	8
Liczba dzieci	9	11	9

źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z powyższego zestawienia wynika, iż w ostatnich 3 latach w pieczy zastępczej przebywało średnio 10 dzieci z innych powiatów. Powodem umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych na terenie powiatu wołowskiego było zamieszkanie najbliższej rodziny.

Tabela 9. Przyczyny opuszczania przez dzieci rodziny zastępczej

Przyczyny opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej	Lata		
	2021	2022	2023
powrót do rodziców biologicznych	3	2	0
usamodzielnienie	3	3	7
umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej	0	0	0
adopcja	2	0	1

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Główne przyczyny opuszczania przez dzieci rodziny zastępczej w latach 2021 – 2023 spowodowane były usamodzielnieniem się wychowanków, którzy w większości przeszli na własne utrzymanie. W roku 2023 ten wzrost jest najbardziej widoczny.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kładzie nacisk na ograniczenie roli placówek opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej. Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego mogą być tworzone tylko w przypadku, gdy utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej lub przekształcenie istniejącej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie spowoduje zwiększenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie danego powiatu albo jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi. Dla dziecka, które jest pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej w pierwszej kolejności poszukuje się rodziny zastępczej, a dopiero po wyczerpaniu takiej możliwości, dziecko trafia do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

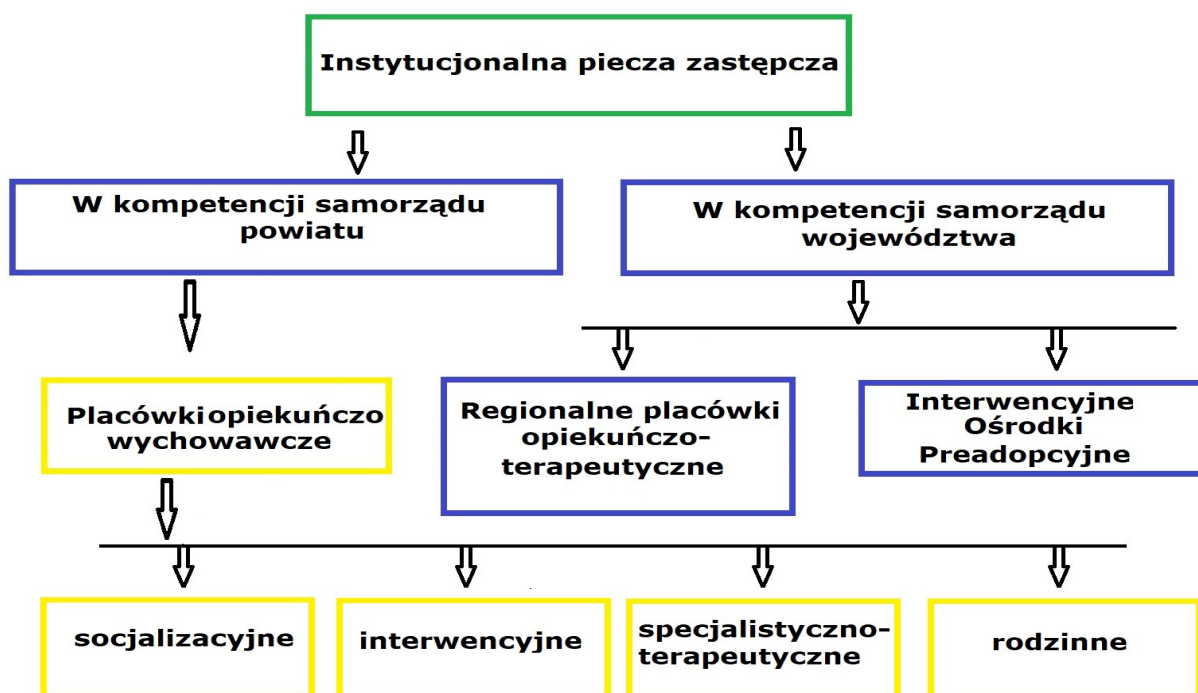
W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego są umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10 roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci, osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej oraz osób opuszczających rodzinną pieczę zastępczą jako niepełnoletnie.

Na terenie powiatu wołowskiego funkcjonuje pięć placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego po 14 miejsc tj.:

1. Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Typu Socjalizacyjnego w Wołowie placówka przeznaczona dla 14 wychowanków.
2. Zespół Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych „Wiosna” w Krzydlinie Małej w skład wchodzi:
  - Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego nr 1 – dla 14 wychowanków;
  - Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego nr 2 – dla 14 wychowanków;

- Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego nr 3 – dla 14 wychowanków;
- Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego nr 4 – dla 14 wychowanków.

Rys 2. Podział instytucjonalnej pieczy zastępczej

Opracowanie własne PCPR

Tabela 10. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych umieszczonych w latach 2021 - 2023

Instytucjonalna piecza zastępcza	LATA		
	2021	2022	2023
dzieci z innych powiatów, umieszczone w placówkach na terenie powiatu wołowskiego	25	30	50
dzieci z powiatu wołowskiego umieszczone w placówkach na terenie powiatu wołowskiego	12	11	24
dzieci z powiatu wołowskiego, umieszczone w placówkach na terenie innych powiatów	2	5	3
Ogółem	39	46	77

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Jak wynika z powyższych danych liczba dzieci z innych powiatów, umieszczanych w placówkach znajdujących się na terenie powiatu wołowskiego w latach 2021-2023 znacznie wzrosła. W 2023 r. aż 50 dzieci z innych powiatów zostało umieszczonych w naszych placówkach. Zapotrzebowanie na wolne miejsca w placówkach instytucjonalnych niestety rośnie. O potrzebie wolnych miejsc świadczą zapytania e-mail z powiatów z całej Polski, średnio 15 dziennie. Dane dotyczące umieszczania naszych dzieci w placówkach również wzrosły. Ogółem w 2023 r. zostało umieszczonych 27 dzieci, z czego 3 w placówkach w innych powiatach, gdzie powodem umieszczenia poza powiatem była bliskość rodziny czy placówka specjalistyczna.

Tabela 11. Przyczyny umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023

Przyczyny umieszczenia dzieci w placówce	Liczba dzieci		
	2021	2022	2023
Uzależnienie od alkoholu	5	9	9
Uzależnienie od narkotyków	4	1	5
Pozostawienie w szpitalu bądź u osób obcych	1	0	2
Przewlekła choroba opiekunów/upośledzenie	0	0	4
Przemoc	2	0	3
Rozwiązanie rodziny zastępczej	0	1	1
Razem	12	11	24

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z powyższych danych wynika, iż głównymi przyczynami umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych były uzależnienia rodziców od środków psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków oraz przemoc w rodzinie.

Tabela 12. Powody opuszczania przez dzieci placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023

Przyczyny opuszczenia przez dziecko placówki	Lata		
	2021	2022	2023
Adopcja	5	2	3
Powrót do rodziców biologicznych	1	0	10
Umieszczenie w rodzinie zastępczej	2	1	6
Usamodzielnienie	5	3	5
Przeniesienie do innej placówki	0	1	3
Przeniesienie do domu pomocy społecznej	0	0	1
Razem	13	7	28

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Z powyższych danych wynika, iż wychowankowie opuszczali placówki z różnych powodów, tj. adopcji, usamodzielnienia, umieszczenia w rodzinie zastępczej. Największa liczba wychowanków -10 opuściła placówkę w 2023 r. i powróciła do rodziców biologicznych. Wysoka liczba dzieci opuszczających placówki może być wynikiem wzrostu umieszczanych dzieci w pieczy zastępczej w 2023 r.

Tabela 13. Dzieci z powiatu wołowskiego umieszczone w placówkach na terenie innych powiatów w latach 2021-2023

Powiat	Lata		
	2021	2022	2023
Milicz	0	2	0
Lubań	0	0	1
Oława	0	0	2
Środa Śląska	0	2	0
Oleśnica	2	0	0
Wrocław	0	1	0
Razem	2	5	3

Źródło: dane PCPR w Wołowie – opracowano dla potrzeb niniejszego dokumentu

Jak wynika z danych, niewiele dzieci z naszego powiatu przebywa w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem wołowskim. Powiat w miarę możliwości zabezpiecza miejsca dla dzieci pozbawionych opieki rodziców w swoich placówkach, bądź w rodzinach zastępczych.

V. Zakres nadzoru i kontroli pieczy zastępczej

Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej podlega ustawowemu nadzorowi i kontroli. W Powiecie Wołowskim Zarząd Powiatu Wołowskiego sprawując kontrolę nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi podjął uchwałę powołując skład osobowy Zespołu ds. kontroli – uchwała nr 309/792/23 Zarządu Powiatu Wołowskiego z dnia 30 listopada 2023 r. roku w sprawie upoważnienia do sprawowania kontroli nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne domy dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i placówką wsparcia dziennego. Celem kontroli jest zlikwidowanie niezgodności i zagrożeń, a także usprawnienie prac kontrolowanego podmiotu.

Na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w związku z przeprowadzaniem postępowaniem kontrolnym, osoby je wykonujące mają prawo m.in. do:

1. żądania informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli;
2. wstępu w ciągu doby, w tym w porze nocnej – w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, do obiektów i pomieszczeń kontrolowanej jednostki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka, w których wykonywane są ich zadania;
3. przeprowadzania oględzin obiektów, składników majątku kontrolowanej jednostki oraz przebiegu określonych czynności objętych obowiązującym standardem;
4. przeprowadzenia oględzin obiektów, w których kontrolowana rodzina zastępcza lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka sprawują pieczę zastępczą;
5. żądania od pracowników kontrolowanej jednostki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka udzielenia informacji w formie ustnej lub pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli;
6. obserwacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
7. przeprowadzania indywidualnych rozmów z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, w tym zasięgania opinii dzieci, z uwzględnieniem ich wieku, możliwości intelektualnych oraz stopnia dojrzałości poznawczej.

VI. Cele i kierunki działań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 jest wspieranie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie wołowskim ze szczególnym nastawieniem na tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej.

Dziecku, któremu rodzina naturalna nie może zapewnić bezpośredniej opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Szansą wzrastania dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych są rodziny zastępcze, przy jednoczesnym ograniczaniu liczby dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Kierowanie wychowanków do placówek opiekuńczo-wychowawczych powinno być ostatecznością, po wyczerpaniu wszystkich posiadanych przez powiat możliwości. Obecne rozwiązania ustawowe kładą nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu. Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie tych rodzin zastępczych, które już funkcjonują przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki

w powiecie wołowskim. Ponadto istnieje konieczność by w zintegrowanym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną uwzględnić działania mające na celu przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępczej. W czasie pobytu w pieczy zastępczej, wychowanek powinien nabyć odpowiednie umiejętności i wiedzę niezbędną do wejścia w dorosłe życie i samodzielnego funkcjonowania. Przygotowanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia powinno w przyszłości zapobiec ich społecznemu wykluczeniu. Ważną kwestią jest również pomoc osobom usamodzielnianym opuszczającym różne formy pieczy zastępczej, poprzez umożliwienie zakwaterowania w mieszkaniu treningowym, do czasu pozyskania własnego lokalu mieszkalnego, jak również pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, kierowanie do PUP, umożliwienie odbycia staży zawodowych, uczestnictwo w kursach podnoszących kwalifikacje.

Na podstawie diagnozy sytuacji pieczy zastępczej na terenie powiatu wołowskiego możemy założyć cel główny i cele operacyjne (szczegółowe). Cel główny będzie realizowany za pomocą celów operacyjnych.

Cel główny programu: wspieranie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie wołowskim ze szczególnym nastawieniem na tworzenie form rodzinnych.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
2. Wspieranie osób sprawujących różne formy rodzinnej pieczy zastępczej w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
3. Utrzymanie poziomu usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej
4. Wsparcie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.
5. Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

Poniższa tabela przedstawia cele szczegółowe wraz z opisem działań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 - 2026.

Tabela Nr 14. Cele wraz z kierunkami działań w ramach Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026

NAZWA I OPIS CELU	KIERUNKI DZIAŁANIA	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI
Cel szczegółowy 1 <i>Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.</i>	1. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez : a) Prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego (m. in. artykuły w prasie, na stronach internetowych, ulotki, plakaty, materiały informacyjne itp.), b) Współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego. 2. Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze. 3. Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze. 4. Stworzenie warunków do powstawania nowych rodzin zastępczych. 5. Szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych.	PCPR OPS stowarzyszenia organizacje pozarządowe media Sąd	2024 - 2026
Cel szczegółowy 2 <i>Wspieranie osób sprawujących różne formy rodzinnej pieczy zastępczej w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.</i>	1. Organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo - wychowawczych. 2. Udzielanie wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą poprzez dostęp do specjalistycznej pomocy dla dzieci. 3. Prowadzenie grup wsparcia. 4. Prowadzenie poradnictwa	PCPR organizacje pozarządowe	2024 - 2026

	mającego na celu zachowanie i wzmocnienie kompetencji przez przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego. 5. Wypłacanie przysługujących świadczeń rodzinom zastępczym. 6. Objęcie rodzin opieką i wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.		
Cel szczegółowy 3 <i>Utrzymanie poziomu usług w zakresie instytucjonalnej pieczy zastępczej</i>	1. Działania mające na celu utrzymanie standardów usług. 2. Współpraca placówek z asystentami rodziny w celu opracowania planu pomocy dziecku i powrotu dziecka do rodziny. 3. Wsparcie wychowanków poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi. 4. Systematyczne przygotowanie wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych do procesu usamodzielnienia. 5. Szkolenie pracowników w zakresie wprowadzania nowoczesnych, specjalistycznych i dostosowanych do zachodzących zmian form pracy z dzieckiem i rodziną.	placówki opiekuńczo - wychowawcze PCPR OPS organizacje pozarządowe	2024 - 2026
Cel szczegółowy 4 <i>Wsparcie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.</i>	1. Umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu treningowym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną. 2. Współpraca instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianych	PCPR OPS rodziny zastępcze placówki opiekuńczo – wychowawcze organizacje pozarządowe	2024 - 2026

	wychowanków. 3. Organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą poprzez udzielanie specjalistycznego poradnictwa. 4. Wsparcie finansowe i rzeczowe.	opiekunowie usamodzielnienia	
Cel szczegółowy 5 <i>Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.</i>	1. Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej w zakresie monitorowania sytuacji rodzinnej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. 2. Współpraca koordynatorów z asystentami rodziny biologicznej dziecka w celu opracowania planów pomocy dziecku umieszczonemu tymczasowo w jednej z form pieczy zastępczej. 3. Edukacja rodziców w zakresie prawidłowych wzorców wychowawczych poprzez dostęp do specjalistycznego poradnictwa i szkoleń podnoszących kompetencje opiekuńczo – wychowawcze.	PCPR OPS Sąd placówki opiekuńczo-wychowawcze poradnie psychologiczno-pedagogiczne	2024 - 2026

VII. Limit rodzin zastępczych zawodowych w powiecie wołowskim w latach 2024 – 2026

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. W latach 2021-2023 zaplanowano utworzenie jednej rodziny zastępczej zawodowej w każdym roku. Nie udało się tego celu zrealizować z powodu braku chętnych kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia roli rodzica zastępczego.

Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024 - 2026, jak w poniższej tabeli.

Tabela Nr 15. Limit rodzin zastępczych zawodowych w powiecie wołowskim na lata 2024 - 2026

Rok	Liczba planowanych rodzin zastępczych zawodowych
2024	1
2025	1
2026	1

VIII. Źródła finansowania Programu

Źródłem finansowania zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 są środki finansowe pochodzące:

1. z budżetu powiatu wołowskiego,
2. z budżetu państwa (ministra właściwego do spraw rodziny),
3. z budżetów samorządów gminnych,
4. z budżetów innych powiatów,
5. z odpłatności rodziców biologicznych.

IX. Beneficjenci Programu

Program skierowany jest bezpośrednio do osób i rodzin w szczególności:

1. dzieci przebywających w pieczy zastępczej;
2. rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka;
3. rodziców naturalnych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
4. osób usamodzielnianych;
5. kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
6. rodzin pomocowych sprawujących tymczasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców;
7. pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych.

X. Realizatorzy programu

Koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie przy współpracy:

1. rodzin zastępczych;
2. rodzin pomocowych;
3. placówek opiekuńczo- wychowawczych;
4. policji;
5. ośrodków pomocy społecznej;
6. sędziów i kuratorów Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich;
7. organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych.

XI. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring programu będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach Programu od podmiotów zaangażowanych w realizację przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołowie w celu ocenienia czy niniejszy Program osiąga założone cele. Monitoring programu odbywać się będzie poprzez bieżącą weryfikacją stopnia realizacji Programu, ocenę powstających wyzwań i zagrożeń, tak aby możliwe było dokonanie aktualizacji treści Programu w odpowiedzi na potrzeby społeczne lokalnego systemu pieczy zastępczej.

Podstawę ewaluacji stanowią:

- informacje od opiekunów, rodziców zastępczych i naturalnych dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej,
- wypowiedzi i oświadczenia wydawane przez adresatów i partnerów Programu,
- plany pomocy dziecku, okresowe oceny sytuacji dziecka i oceny rodzin zastępczych,
- indywidualne programy usamodzielnienia,
- sprawozdania rzeczowe, finansowe i merytoryczne sporządzane w ramach realizacji zadań na rzecz pieczy zastępczej.

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie będzie raz w roku przedkładał Radzie Powiatu Wołowskiego sprawozdanie merytoryczne i finansowe z realizacji Programu, będące integralną częścią sprawozdania z działalności jednostki.

XII. Podsumowanie

Program stanowi dokument otwarty i elastyczny. Oznacza to, że może podlegać modyfikacjom na skutek zmieniającej się rzeczywistości, potrzeb, wymogów prawnych, jak i możliwości realizatorów programu. Na terenie powiatu wołowskiego brakuje rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Biorąc pod uwagę pozyskane dane do opracowania programu wystarczyłyby 4 rodziny zawodowe, aby zabezpieczyć potrzeby powiatu. Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt, iż brak kandydatów na rodziny zastępcze to ogólnopolski problem, nie tylko naszego powiatu. Niewątpliwie ogromne znaczenie ma również fakt, iż praca opiekunów zastępczych to czas wyzwania, cierpliwości, wzbudzania w sobie motywacji i wzmacniania kompetencji wychowawczych. Opiekunowie zastępczy często muszą się zmierzyć z problemami wychowawczymi, zdrowotnymi i emocjonalnymi dzieci, ponieważ dzieci te trafiają do rodzin zastępczych z różnymi, bardzo często negatywnymi doświadczeniami, były krzywdzone i zaniedbane przez świat dorosłych. Są rozgoryczone, zbuntowane i nieufne, trzeba się z tym zmierzyć. Do niełatwych zadań należy umożliwienie dzieciom kontaktu z rodzicami biologicznymi, mając na uwadze ich destrukcyjny wpływ na dzieci. Współpraca i konieczność kontaktu opiekunów zastępczych z rodzicami biologicznymi, może być kolejnym czynnikiem zniechęcającym do podjęcia opieki nad dziećmi. Dodatkowo brak zainteresowania pieczę zastępczą wynika z niedostatecznych rozwiązań systemowych, niewystarczającego wsparcia instytucjonalnego, małej promocji, niskich wynagrodzeń i braku środków na świadczenia fakultatywne, tj. jednorazowe świadczenie związane z przyjęciem dziecka do rodziny zastępczej, dofinansowanie do wypoczynku, zdarzenie losowe. Reasumując, realizacja programu będzie w głównej mierze uzależniona od promocji rodzicielstwa zastępczego oraz finansowych możliwości wsparcia działań zaplanowanych w programie.